

Šifra kandidata:

Državni izpitni center

M 1 7 2 7 0 1 1 2

JESENSKI IZPITNI ROK

EKONOMIJA

Izpitna pola 2

Ponedeljek, 28. avgust 2017 / 90 minut

Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik, svinčnik, šilček, radirko, računalo in ravnilo.

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani).

Izpitna pola vsebuje 6 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 60. Za posamezno nalogu je število točk navedeno v izpitni poli.

Rešitve pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom v izpitno polo v za to predvideni prostor **znotraj okvirja**, skice in grafe pa rišite s svinčnikom. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 20 strani, od tega 1 prazno.

M 1 7 2 7 0 1 1 2 0 2

1. naloga: Reševanje ekonomskega problema

Celotna gospodarska dejavnost v svetu izhaja iz potreb ljudi, stopnja zadovoljitev potreb pa je običajno merilo, kako dobro nam je v neki družbi.

- 1.1. Opredelite ekonomski problem.

(1 točka)

- 1.2. Potrebe so značilna lastnost vseh živih bitij.

- Opredelite pojmom potreba.

---

(1)

- Potrebe se razlikujejo. Dopolnite preglednico tako, da navedete vsaj po dva primera primarnih in sekundarnih potreb.

	Primeri
Primarne potrebe	
Sekundarne potrebe	

(1)

- S primerom pojasnite, kaj pomeni, da so potrebe izrazito subjektivne.

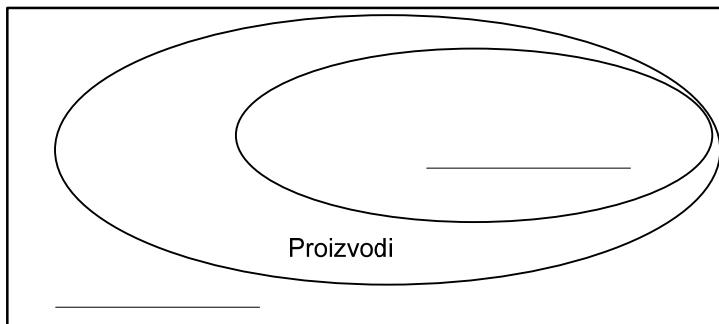

---

(1)
(3 točke)

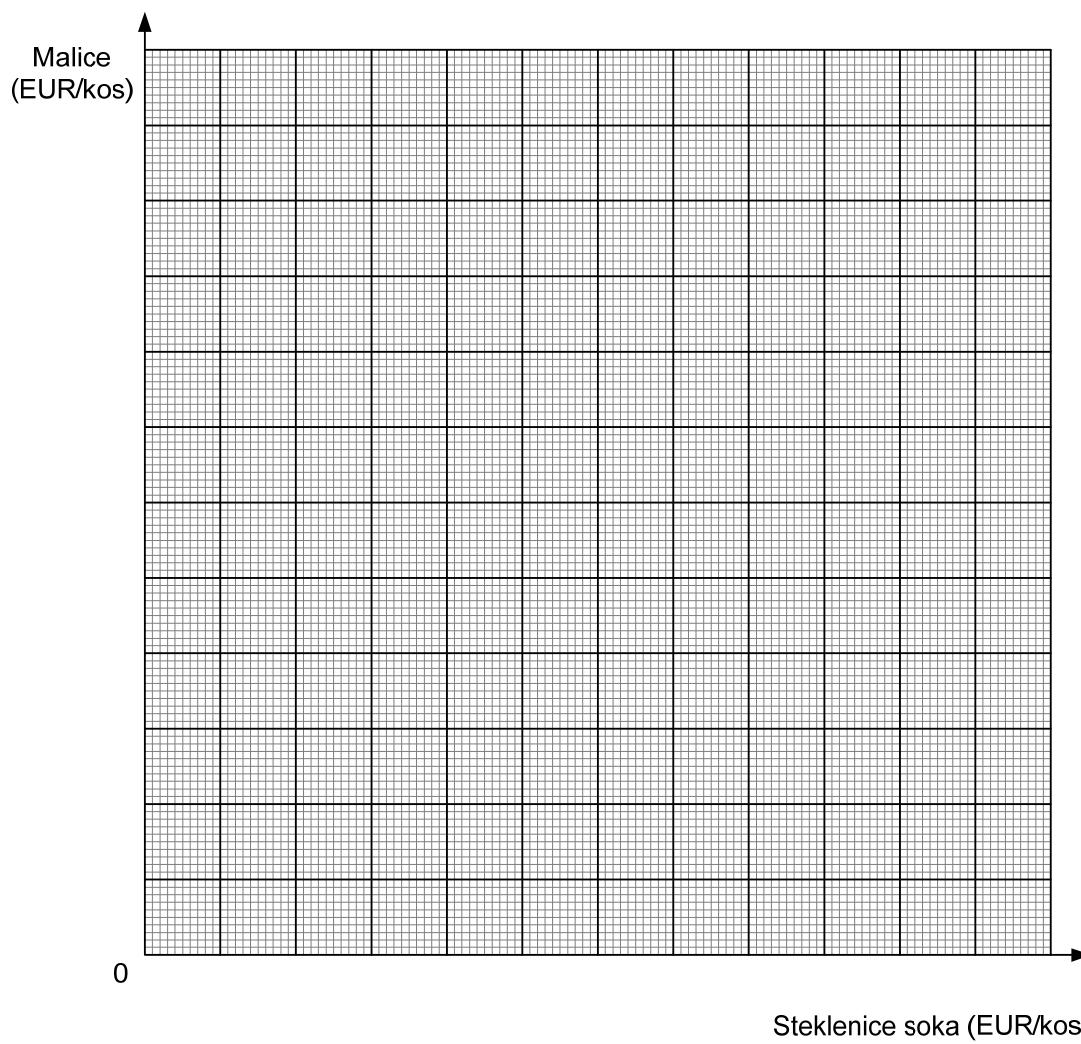
- 1.3. Slika ponazarja razmerje med dobrinami, proizvodi in blagom. Sliko dopolnite tako, da na prazni črti vpisete, kaj ponazarja posamezni del slike.

(1 točka)

- 1.4. Peter, ki dobi tedensko 15 EUR žepnine, porabi denar za nakup malice in sokov. Izbera lahko med malico po 3 EUR in steklenico soka, ki stane 1,50 EUR.

- V diagram vrišite Petrovo premico alternativnih možnosti potrošnje.

Steklenice soka (EUR/kos)

(1)

Dopolnite trditev:

- Alternativni strošek nakupa ene steklenice soka je/sta/so

_____.

(1)

- Preglednica prikazuje Petrove možnosti izbire malice in steklenic soka pri dani žepnini in koristnosti.

Kombinacije	Malica			Sok		
	Število malic	Izdatek za malice	Mejna koristnost	Število steklenic soka	Izdatek za steklenice soka	Mejna koristnost
A	0	0	–	10	15	7,5
B	1	3	25	8	12	8,5
C	2	6	19	6	9	9,5
D	3	9	16,5	4	6	14
E	4	12	14,5	2	3	21
F	5	15	12,5	0	0	–

Analizirajte podatke v preglednici in ugotovite, kako naj Peter porabi svojo žepnino, da bo maksimiral skupno korist. Svoj odgovor utemeljite.

_____

_____

_____

_____

(1)

Dopolnite trditev:

- Če se malica podraži za 25 %, lahko Peter kupi največ

_____ malic/-e/-i/-o.

(1)

- V diagram pri 4. vprašanju te naloge s črtkano črto vrišite Petrovo novo premico alternativnih možnosti potrošnje.

(1)
(5 točk)

2. naloga: Proizvodna funkcija

Proizvodna funkcija je odnos med velikostjo proizvoda in kombinacijo proizvodnih dejavnikov pri njegovi proizvodnji. Proučevanje proizvodne funkcije nam omogoča razumevanje nekaterih temeljnih zakonitosti proizvodnje.

2.1. Proizvodnja ima v procesu reprodukcije primarno oz. dominantno vlogo.

- Opredelite proizvodnjo.

---

(1)

- Navedite vrste proizvodnih dejavnikov.

---

(1)
(2 točki)

2.2. Vsako gospodarstvo in tudi podjetje mora poskrbeti, da čim popolneje in kar najbolje izkoristi vse proizvodne dejavnike.

- Opredelite pojem izokvanta.

(1 točka)

2.3. Z določeno količino projzvodnih dejavnikov lahko proizvedemo določeno količino izdelkov.

- Podčrtajte pravilni navedbi.

Večanje merila produkcije se v proizvodnji pojavlja v zelo kratkem / kratkem / dolgem obdobju.

Za povečanje proizvodnje se hkrati poveča uporaba **enega / nekaj / vseh** proizvodn/-ega/-ih dejavnik/-a/-ov.

(1)

- Podjetje SOMA, d. o. o., je v letu 2015 z 10 enotami kapitala in 20 enotami dela proizvedlo 12.400 izdelkov. Zaradi širitve trga je v letu 2016 dodatno kupilo 10 enot kapitala in zaposlilo še 20 delavcev (enot dela).

Da bi v letu 2016 dosegli **naraščajoče** donose, bi morala količina proizvedenih izdelkov v

podjetju SOMA, d. o. o., znašati (*dopolnite*)

(1)
(2 točki)

- 2.4. Kmetijsko gospodarstvo Sonce razpolaga z 20 hektarji obdelovalne zemlje in se ukvarja s pridelavo pšenice.

Preglednica prikazuje podatke o pridelavi pšenice glede na količino porabljenega gnojila.

Količina gnojila (v tonah)	Celotni pridelek pšenice (v tonah)
0	0
1	40
2	90
3	130
4	160
5	180
6	170

- Analizirajte podatke in dopolnite trditve.

Fiksni dejavnik pri pridelavi pšenice je _____,

variabilni dejavnik pa _____.

(1)

Padajoči mejni donos se pojavi pri uporabi _____ ton gnojila.

(1)

Če povečamo porabo gnojila s 3 na 4 tone, mejni donos četrte tone gnojila znaša

_____ ton pšenice.

(1)

Povprečni pridelek pšenice na hektar obdelovalne zemlje pri uporabi 2 ton gnojila znaša

_____ ton pšenice/ha obdelovalne zemlje.

(1)

Pri porabi 5 ton gnojila in zaposlitvi 3 delavcev znaša povprečni pridelek pšenice

_____ ton pšenice/delavca.

(1)
(5 točk)

3. naloga: Trg in konkurenca

V gospodarstvu je danes prevladujoča nepopolna konkurenca. Stopnjo konkurence na nekem trgu oblikujejo številni dejavniki.

3.1. Podčrtajte pravilne navedbe.

O monopolistični konkurenči govorimo, če je v panogi **eden / malo / veliko** proizvajalec/-cev, ki na trgu ponuja/-jo **homogeno / diferencirano** blago.

(1)

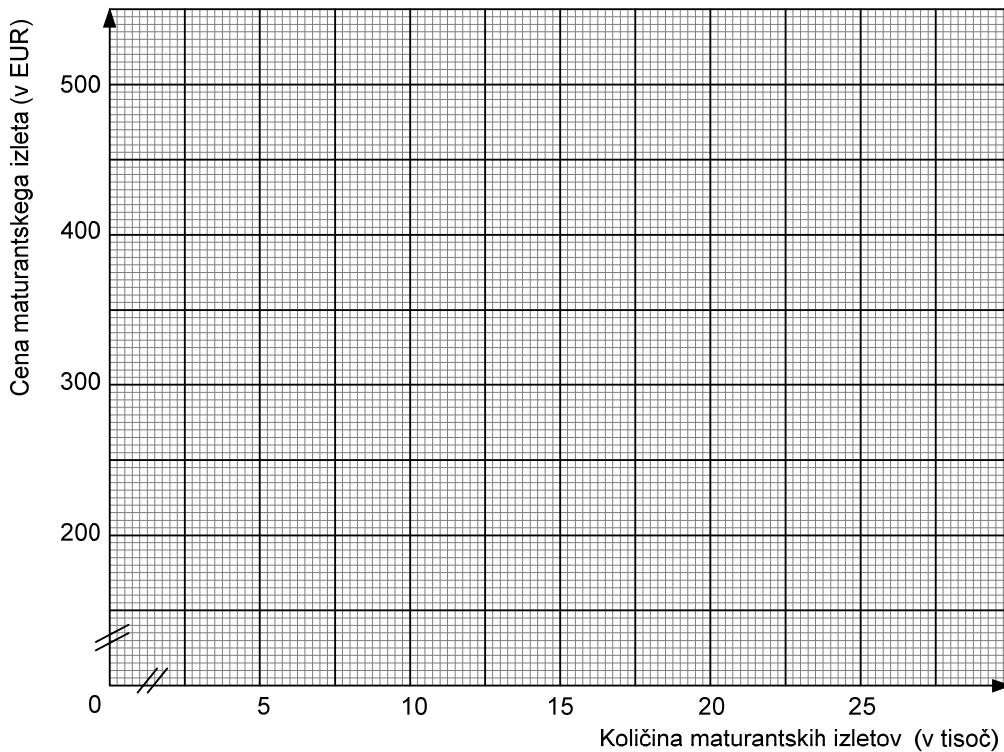
Pri oligopolu pa gre za konkurenco med **manjšim / večjim** številom podjetij, pri čemer običajno za vstop novih podjetij **ni / so** ovir/-e.

(1)
(2 točki)

3.2. V preglednici sta dani lestvici ponudbe in povpraševanja na trgu maturantskih izletov v Eksotično deželo.

Cena maturantskega izleta (v EUR)	Ponudba maturantskih izletov (v tisoč)	Povpraševanje po maturantskih izletih (v tisoč)
200	5	25
300	10	15
400	15	10
500	25	5

- V diagram vrišite in označite krivulji tržne ponudbe in tržnega povpraševanja po maturantskih izletih v Eksotično deželo.

(2)

M 1 7 2 7 0 1 1 2 0 9

- Pri ceni 300 EUR nastane na trgu maturantskih izletov v Eksotično deželo (*podčrtajte*) **presežno povpraševanje / presežna ponudba** v višini (*dopolnite*) _____ tisoč maturantskih izletov.

(1)
(3 točke)

3.3. Trg maturantskih izletov se hitro razvija. Maturanti si želijo nepozabno in edinstveno doživetje izleta v Eksotični deželi. V obdobju, ko je največ maturantskih izletov, je Eksotična dežela uvedla turistično takso v višini 50 EUR, ki jo plača turistična agencija.

- Presodite vpliv uvedbe turistične takse na trg maturantskih izletov v Eksotično deželo in vrišite spremembo s črtkano črto v diagram pri 2. vprašanju te naloge.
- (1)
- Utemeljite, zakaj in kako dana spremembra na trgu maturantskih izletov v Eksotično deželo vpliva na povpraševanje po maturantskih izletih **v druge dežele**.

---

(1)
(2 točki)

- 3.4. Turistična agencija Kompas, d. d., je v letu 2015 organizirala maturantski izlet v Črno goro. Za atraktivni program maturantskega izleta po ceni 360 EUR se je odločilo 1.500 maturantov. Zaradi pocenitve naftnih derivatov v letu 2016 je turistična agencija Kompas, d. d., pocenila ponudbo maturantskega izleta za 60 EUR. Leta 2016 se je za enak maturantski izlet v Črno goro odločilo 2.000 maturantov. Izračunajte koeficient cenovne elastičnosti povpraševanja po maturantskem izletu v Črno goro. Rezultat zaokrožite na eno decimalno mesto.

Izračun:

Rezultat: _____

(1)

Podčrtajte pravilni navedbi in dopolnite trditev:

- Če bi se cena maturantskega izleta v Črno goro znižala za 10 odstotkov, bi se ob drugih nespremenjenih okoliščinah obseg povpraševanja po maturantskih izletih v Črno goro

zmanjšal / povečal za _____ %.

(1)

- V primerjavi z letom 2015 bo turistična agencija Kompas, d. d., zaradi pocenitve naftnih derivatov dosegla **nižji / enak / višji** celotni prihodek.

(1)
(3 točke)

4. naloga: Kapital in dobiček

Za proizvodnjo dobrin so potrebne hkrati različne prvine, ki jim pravimo proizvodni dejavniki. Med te prvine spada tudi kapital.

4.1. Kapital je nujen proizvodni dejavnik vsake proizvodnje.

- Opredefelite pojmom kapital.

---

(1)

- Navedite vsaj dve obliki, v katerih se lahko pojavlja kapital.

---

(1)
(2 točki)

4.2. Dobiček je v jedru kompleksen dohodek.

- Na črti vpišite sestavna dela dobička.

Dobiček = _____ + _____

(1 točka)

4.3. Za uspešnost poslovanja podjetij je pomembna akumulacija dobička (kapitala).

- Opredefelite pojmom akumulacija dobička (kapitala).

---

(1)

- Pojasnite dva razloga, zakaj podjetniki akumulirajo dobiček.

---

(2)
(3 točke)

4.4. Podjetje RIS, d. o. o., izdeluje kakovostna protivlomna vrata.

Preglednica prikazuje podatke o poslovanju podjetja v letih 2015 in 2016.

Leto	2015	2016
Število zaposlenih	20	20
Količina proizvedenih in prodanih vrat	270	300
Prodajna cena enih vrat	3.000 EUR	3.100 EUR
Proizvodni stroški	675.000 EUR	750.000 EUR
Vloženi kapital	1.500.000 EUR	1.500.000 EUR

- Na podlagi podatkov izračunajte profitno mero podjetja za leto **2015**.
Izračun dobička:

(1)

Izračun profitne mere:

Rezultat:

(1)
(2 točki)

- 4.5. Zaradi zaostrenih varnostnih razmer se je v letu 2016 povečalo tržno povpraševanje po protivlomnih vratih, kar se je izrazilo tudi v obsegu prodaje podjetja RIS, d. o. o.
- Analizirajte podatke v preglednici in ugotovite, kako so spremenjene tržne razmere vplivale na donosnost poslovanja podjetja v letu **2016**.

Dobiček podjetja RIS, d. o. o., se je v letu **2016**

(podčrtajte pravilno navedbo) **zmanjšal / povečal** za (navedite) _____ EUR.

(1 točka)

- 4.6. Primerjajte podatke o poslovanju podjetja RIS, d. o. o., v letih 2015 in 2016 ter ugotovite, v katerem letu je poslovalo bolj gospodarno (ekonomično).

- Dopolnite trditvi:

Podjetje RIS, d. o. o., je poslovalo bolj gospodarno v letu _____, saj je kazalec

gospodarnosti (ekonomičnosti) v letu 2015 znašal 1,20, v letu 2016 pa _____.

(1 točka)

5. naloga: Podjetništvo in tržna struktura sodobnega tržnega gospodarstva

Spremenjena tržna struktura spreminja način ravnanja podjetij, ki se prilagodijo novim konkurenčnim zahtevam.

5.1. Opredelite pojmom podjetje.

(1 točka)

5.2. Podjetja razvrščamo po velikosti na mikro-, majhna, srednja in velika podjetja. Navedite vsaj dve različni merili, po katerih razlikujemo navedena podjetja.

(1 točka)

5.3. Pojasnite dve razlike med individualnim in notranjim (korporacijskim) podjetništvom z vidika vloge podjetnika.

Pojasnilo razlike glede na lastništvo kapitala:

---

(1)

Pojasnilo razlike glede tveganja:

---

(1)
(2 točki)

5.4. Dopolnite besedilo.

Z analizo tržne strukture in stopnje monopolne moči podjetja na trgu lahko ugotovimo, da ima neko podjetje več kot 40-odstotni tržni delež, a nima močnega konkurenta, zato se imenuje

podjetje. Če koncentracija proizvodnje štirih največjih podjetij

preseže 60-odstotni tržni delež, gre za oligopol.

(1)
(2 točki)

5.5. V sodobnem tržnem gospodarstvu se je tržna struktura spremenjala s tehnološkim razvojem in spremenjanjem lastninske strukture, konkurenca se je spremenila v nepopolno in necenovno.

- Utemeljite (negativne) posledice cenovnih vojn na poslovanje podjetij.

- Opišite kartelni dogovor.

---

(1)

- Opisite eno obliko necenovne konkurence

---

(1)
(3 točke)

5.6. Schumpeter je poudarjal, da korporacije ne zadržujejo razvoja, saj naj bi več dobička vlagale v inovacije. Utemeljite njegovo trditev.

(1 točka)

6. naloga: Odprtost slovenskega gospodarstva

Slovensko gospodarstvo je vpeto v mednarodne tokove, zato skrbi za mednarodno konkurenčnost.

6.1. Vse države v mednarodni menjavi pridobijo, če na svetovnem trgu ni monopolov.

- Opišite, zakaj Slovenija del proizvodov in storitev izmenjuje s tujino.

---

(1)

- Navedite, kako merimo odprtost slovenskega gospodarstva.

---

(1)
(2 točki)

6.2. Podatki o mednarodnih ekonomske transakcijah so navedeni v statističnih publikacijah.

- Trgovinska bilanca Slovenije prikazuje velikost letnega izvoza in uvoza (*dopolnite*)

---

(1)

Preglednica prikazuje podatke o geografski sestavi **trgovinske bilance** Slovenije v letu 2015.

Države/skupine držav	Izvoz (v mio. EUR)	Uvoz (v mio. EUR)
Evropska unija (28), od tega:	18.479,9	18.096,9
Avstrija	1.991,6	2.610,6
Češka	573,0	600,4
Francija	1.186,6	815,9
Hrvaška	1.876,1	1.292,8
Italija	2.753,0	3.534,6
Nemčija	4.868,0	4.252,1
EFTA	494,9	338,3
Druge evropske države	2.920,7	1.295,6
ZDA	492,9	328,1
Druge neevropske države	1.646,4	2.362,9
Skupaj	24.034,8	22.421,8

(Vir: www.bsi.si, Ekonomski odnosi Slovenije s tujino, str. 3, 4 in 6, december 2015. Pridobljeno: 20. 3. 2015.)

- Uporabite podatke iz preglednice pri 2. vprašanju te naloge in dopolnite trditve.

Najpomembnejša slovenska zunanjetrgovinska partnerica je bila v letu 2015 **država**

_____ . Trgovinska bilanca Slovenije kaže z ZDA

(podčrtajte pravilno navedbo) trgovinski **presežek / primanjkljaj** v letu 2015.

V letu 2015 se kaže tudi pretirana navezanost Slovenije na **skupino držav**, ki se imenuje

_____, zato bi bilo bolje v naslednjih letih

(1)

_____.
(1)
(3 točke)

6.3. Opredelite pojem plačilna bilanca.

(1 točka)

6.4. Preglednica prikazuje **Plaćilno bilanco** Slovenije v letu 2010.

Postavka	januar-december (v mio. EUR)	
I. Tekoči račun	-297,3	
1. Blago	-1.204,9	
2. Storitve	1.308,2	
3. Dohodki	-506,6	
4. Tekoči transferji	106,0	
II. Kapitalski in finančni račun	318,7	
A. Kapitalski račun	8,2	
B. Finančni račun	310,5	
1. Neposredne naložbe	-333,5	
2. Naložbe v vrednostne papirje	1.947,1	
3. Finančni derivativi	-116,8	
4. Druge naložbe	-1.872,1	
5. Mednarodne denarne rezerve	18,8	
III. Neto napake in izpustitve	-21,4	

(Vir: Plaćilna bilanca Banke Slovenije in Gospodarska gibanja 2/2012)

Analizirajte podatke v preglednici pri 4. vprašanju te naloge in dopolnite trditev.

Plačilna bilanca Slovenije prikazuje plačilnobilančni (*podčrtajte pravilno navedbo*)

presežek / primanjkljaj v višini _____ mio EUR. Slovenija je doma porabila

(1)

(*podčrtajte pravilno navedbo*) **manj / več**, kot je proizvedla v letu 2010.

(1)
(2 točki)

6.5. Navedite vsaj dva pozitivna učinka uvoza kapitala v Slovenijo.

(1 točka)

6.6. Na svetu obstaja več mednarodnih ekonomskih integracij.

Pojasnite razliko med območjem proste trgovine in carinsko unijo.

(1 točka)

Prazna stran